Range kaitse töörühm

30.11. 2012, Rõõmu tee 2, kell 10.00-13.00

Osalesid: Diana Laarmann (EMU), Asko Lõhmus (UT), Kaili Viilma (KA), Kalle Karoles (KTK), Enn Pärt (KTK), Veiko Adermann (KTK), Marku Lamp (KKM mo), Kadi Kõiv (KKM mo), Liis Kuresoo (ELF), Merit Otsus (KKM lko), Hanno Zingel (KKM)

Lühendid:
Skv – sihtkaitsevöönd
Kkt - kasvukohatüüp

Sissejuhatus – Marku – ideoloogia, eesmärgid, monitooring, vajakud

Metsanduse arengukava aastani 2020 kolme põhieesmärgi hulgas on metsade kui elu- ja looduskeskkonna säilimise tagamine. Sellest tulenevalt võetakse aastaks 2020 ohustatud ja Eestile omaste liikide populatsioonide hea seisuni säilitamiseks range kaitse alla vähemalt 10% metsamaa pindalast ning parandatakse kaitstavate metsade tüpoloogilist esinduslikkust. Vajalik on rangelt kaitstavate metsade tüpoloogilise esinduslikkuse täpsustamine ja vajakute hindamine.

Eelnevast tulenevalt olen moodustamas range kaitse töörühma, mille eesmärgiks on:

1. Rangelt kaitstavate metsade tüpoloogilise esinduslikkuse täpsustamine.
2. Keskkonnaministeeriumi elusloodusе põhiüksuse asekantslerile ettepanekute tegemine range kaitse osakaalu muutmiseks ja tüpoloogilise esinduslikkuse eesmärkide täitmiseks.

Läbi töögrupi esitatakse ettepanekud metsandusnõukogule, kes omakorda teeb ettepanekud ministrile.

Esimese kohtumise arutlusteemad on järgmised:

- rangelt kaitstava metsa definitsioon ja olem
- vajakute hindamine
- edasiste tegevuste planeerimine

Asko:
Rangelt kaitstava metsa (RKM) miinimumpindala leidmisel lähtume niisugustest elustiku liikidest, kes elavad Eesti metsades, aga kes ei saa elada majandatud metsades. RKM on vaja ühele osale metsa liikidest, RKM vajalik pindala oleneb ka majandatavate metsade majandamise võtetest. Kui võtta aluseks rahvusvahelisel tasemel metsamajandamise intensiivsust kujutav skaala, siis Eestis on keskmise intensiivsusega majandatud metsad. Omaette seltskond on häiringualade liigid – põlenguliigid. Võiks tulla kõne alla ka nende liikide elupaikade kaitse, kuid

see ei pruugi olla vajalik. Põlendikud võiks osaliselt jätta paarikümneks a n VEPina kaitse alla, pärast majandada tavapärasel viisil edasi. Range kaitse keskenduks antud juhul eeskätt põlismetsa liikidele. Kui elupaika on liiga vähe, siis populatsioonid surevad välja; et tagada elujõuline populatsioon, on vaja rohkem elupaiku kaitsta. Kui populatsioonid on juba hävimisohus, siis nad võivad eksisteerida veel mõnda aega, kuid nad ei ole enam elujõulised.

EMKV võrgustik tegi ülevaate, kus potentsiaalselt elupaigad asuvad.
Kõdusoometsade kohta ei leitud miinimumvajakuid, sest need on inimtekkelised.
Looduslik vanuseline struktuur kujuneb häiringute tagajärjel, mis tapavad arvestatava osa puistu valitsevast rindest – kahjurid, põlengud, torm. Kui teame, kui sageli need esinevad, saab teada puistute vanuselise jaotumise. Puistuvahetushäiringud esinevad eri metsatüübirühmades eri sagedusega, sellepärast peaks salumetsi olema rohkem kaitse all, sest neid esineks looduslike häiringute korral põlismetsadena rohkem. Rangelt on vaja kaitsta neid elustikurühmi, mis elavad vähemalt 100 a metsades, sest neid metsi on meil kõige vähem. Erinevate uuringutega on leitud, et esialgsest elupaigast peaks säilima vähemalt 20%, et säiliks nendele elupaikadele omased populatsioonid.
Vajak on arvutatud eeldusega, et need metsad on üle 100 a vanused. Kaitsealade metsad enamasti ei ole nii vanad, seetõttu peaks väljaspool kaitsealasid seni kaitsma populatsioone, et selleks ajaks kuni kaitsealade metsad taasutvad/muutuvad liikidele sobivaks.

Hanno:
LK arengukava on seadnud eesmärgiks rangelt kaitsta 10% metsamaast, sh peab valik olema tüpoloogiliselt esinduslik. Ranget kaitset käsitleme läbi skv või reservaadi režiimi, elupaigatüübid on seatud kaitse- ja hoiualade eesmärkide täitmiseks, RKM vajakute puhul räägime metsatüübirühmast.

Kas loodusdirektiivi elupaigatüüpide osas on ka vajakuid? Jah, kuid sellel juhul räägime hoiu- ja kaitsealade ümbertsoneerimise vajadusest.
Meil on vajakud, lisaks on probleeme ka sidususega.
Vajakute vähendamisel arvestatakse ka nende tüübirühmade esindatusega, mis seal kasvava metsa poolest täna oma eesmärki ei täida, kuid lähevad arvesse, kuna nendest kujunevad tulevikus elupaigad.

Kaili:
Viimaste arvutuste kohaselt 2010.a lõpu seisuga oli min esinduslikkuse vajak 42 000 ha laane, salu ja soovikumetsades.

Marku:
Kas püsielupaikade ja kaitsealade moodustamisel ja tsoneerimisel arvestati kkt vajakuid? Kas vajakute täitmise eesmärk on omaette või saab seda siduda näiteks liigikaitsealadega?

Asko:
Peaks olema seotud. Kui püsimetsandus peaks muutuma põhiliseks, saaks kogu mudelit ümber vaadata.

Marku:
Kas on võimalik arvesse võtta, et osa metsaomanikest ei majanda ja ei hakkagi oma metsi majandama?

Asko:
Saaks arvestada, kuid suur osa erametsamaast on põllumaadel ja sealsed metsad ole nii esinduslikud, samuti on erametsanduse suunamiseks liiga vähe hoobasid.
Salu- ja laanemetsade liigid ei lähe kõdusoometsadesse, viljakate kkt-de kompenseerimist ei toimu. Põlismetsaliikidele, kes on vähem kkt-spetsiifilised, pakuvad kõdusoometsad elupaika.
Soontaimede, sammalde ja samblike uuring (Lõhmus, Leis jne) kirjeldab eelnevat.

Veiko:
Tutvustas RKM olemit 2010.a seisuga lähtuvalt SMI andmetest (*väljavõte toodud protokolli lisas).* Sihtkaitsevööndeid ja reservaate on kokku 8,2% metsamaast, koos I kategooria liikide püsielupaikade, riigimetsa ja lepinguliste VEPide ning projekteeritavate aladega kokku ca 10%.
Hinnangul on statistiline viga, kuid see on suhteliselt marginaalne, arvud on olnud aastate jooksul stabiilsed. Osa VEPe on teiste kaitsealade koosseisus.

Range kaitse alla arvestamine vajab kokkuleppeid VEP-i teemal, samuti I kat. liikide osas (kotkad), keda kaitstakse kindla raadiusega alal pesapaiga ümber. Üheselt selge pole siiani projekteeritavate alade staatus.

Kas alla 4 ha VEP omab servaefekti?

Siiani on SMI kajastanud kõiki VEPe riigimaal. Servaefekti mõju on kindlasti olemas, kuid teoreetiline. 4 ha piirmäär ei tulene seadusest. Samuti puudub igasugune ülevaade, kui palju VEPidest võib olla servaefektist mõjutatud. Seetõttu ei ole 4 ha kriteeriumi seadmine hetkel põhjendatud.

Marku:

Selleks, et ühest kohast monitoorida, peaks olema ühest kohast võimalik kõigil arve näha ja seeläbi ühtmoodi mõista.

Asko:

Teeme vahet pikaajaliselt ja lühiajaliselt rangelt kaitstaval metsal. Kui metsa uuendusraiete vanust tõsta, muutuks ka RKM vajalik pindala väiksemaks, kuid see pole parim variant. Mudel analüüsib metsatüübirühmade, mitte KKT järgi. Metsa KKT on suhteline mõiste, piir on hajuv, looduses üleminev ja metsakorraldus ei ole kõige usaldusväärsem alus.

Peame analüüsides lähtuma nendest andmetest, mille alusel moodustatakse kaitsealasid. Metsaregister annab kkt-ti moonutatud pildi, kuna kõigi metsade kohta ei ole takseerandmeid.

Edaspidi võiksime keskenduda juba määratud vajakute likvideerimisele.

Marku:

Kõigi osapoolte huvides on mõistlik siiski rääkida tänastest numbritest; saame teha ümberarvutuse.

Tulemus:

Selleks, et järgmisel korral teha otsus, mida arvestada RKM hulka, teeb KTK allpool kirjeldatud analüüsid, misjärel lepime jooksvalt kokku uue kokkusaamise aja.

1. VEP analüüs – leida vähemalt 4 ha suuruste riigimetsas looduslikule arengule jäetud VEPide pindala (arv), va puisniidud ja üksikpuud.
2. Leida SMI põhjal tüübirühmade kaupa esindatus nii kogu Eestis kui rangelt kaitstavatel aladel, mida võrreldakse sama päringuga metsaregistrist.
3. Ülevaade range kaitse all olevatest kõdusoometsadest vanusegruppide kaupa kuni 50, 100 ja vanemad, sh enamuspuuliigiti, puuliikide arv rindes ja hüpoteetiline algtüüp.